

FÓIA DIECESANĂ.

Organ al Eparchiei gr. or. rom. a Caransebeșului.

Apare odată în săptămână: DUMINECA.

Prețul Abonamentului : Pentru Austro-Ungaria pe an . . 5 fl. — cr. " " " " pe 1/2 an . 2 " 50 " " România și străinătate pe an . 14 franci " " " " pe 1/2 an 7 "	Prețul inserțiunilor : Pentru publicații oficiale, concurse, edicte etc. tipărite de 3 ori, dacă conțin până la 150 cuvinte 3 fl., până la 200 cuvinte 4 fl., de aci în sus 5 fl	Correspondențele sânt a se adresa redacțiunii „FÓIA DIECESANĂ“; eră banii de prenumerațiune și inserțiuni la Tipografia diecesană în Caransebeș.

Sinodul protopresviteratului Caransebeș ținut în 26. Martie 1890.

Raport general

despre starea protopresviteratului Caransebeș cu finea
anului 1889.

Partea II. școlară.

(Urmare și fine).

Cestiunea cea mai vitală, carea trebuie să atragă
deosebit atențiunea prea en. sinod protopresviterat
și carea recere mai multă îngrijire este școala și
instrucțiunea. În această privință am onoarea a împărtăși următoarele date:

1. Cercetarea școalelor.

În decursul anului școlariu 1888/9. în cele 21
comune cu școli confesionale au fost elevi harnici
de a cerceta școala:

- a) dela 6—12 ani 1002 băeți 935 fete = 1937.
- b) dela 12—15 ani 411 băeți 331 fete = 742.

1. Regulat

- a) dela 6—12 ani 575 băeți, 286 fete = 861.
- b) dela 12—15 ani 63 băeți, 43 fete = 106.

2. Neregulat

- a) dela 6—12 ani 214 băeți, 239 fete = 453.
- b) dela 12—15 ani 44 băeți, 36 fete = 80.

3. N'au cercetat școală

- a) dela 6—12 ani 220 băeți, 403 fete = 623.
- b) dela 12—15 ani 304 băeți, 252 fete = 556.

În asemănare cu anul 1888. numărul școlariilor
obligati dela 6—12 ani sânt mai puținii cu 36 și
dela 12—15 ani mai mulți cu 58.

Au cercetat școala neregulat dela 6—12 ani
în 1886. cu 69 mai mulți ca în 1888. și cu 43
mai mulți dela 12—15 ani ca în 1889.

N'au cercetat școala dela 6—12 ani cu 45
mai mulți ca în 1888. și dela 12—15 ani mai
puținii cu 14 ca în 1888.

Au mai cercetat elevi din protopresviterat școa-
lele normale și cetățenesci din Caransebeș 190 băeți
și 40 fete la oaltă 230.

Afară de aceea au frecventat institutul nostru
teologic 6 elevi și cel pedagogic 10 elevi.

Pentru necercetarea școalelor s'au pedepsit 38
părinți, dela cari s'au încassat ca pedepse 19 fl. în
favorul fundațiilor școlare.

Contingent mai mare de școlari au fost în co-
munele: Apadia, Caransebeș, Delinești, Ezeriș, Rugi,
Ternova, Soceni și Valeadenii.

Cercetarea școalei au fost mai bună și mai re-
gulată în comunele: Caransebeș, Delinești, Mutnicul-
Mare, Prisaca, Soceni și Valeadenii; ear mai slabă
în comunele: Apadia, Căvâran, Peștere, Ruginosul și
Zăguzeni.

Conspectul școlariu se alătură aici sub C.

2. Personalul didactic și calificăcunea.

În cele 21 școale confesionale ale protopresvi-
teratului au predat instrucțiunea 21 învățători și
1 învățătoare, cari toți au calificăcunea prescrisă.

3. Sporiul și rezultatul învățământului.

După raportul comisiunii esaminătoare sporiul
și rezultatul învățământului a fost foarte bun în co-
munele: Caransebeș, Căvâran, Brebul, Valeadenii,
Prisaca, Ohaba-Mutnic și Zorlenții-Mici; a fost bun
în comunele: Maciova, Ohaba, Peștere, Ruginosul,
Soceni, Tincova și Valea-Boului; a fost suficient:
Apadia, Delinești, Ezeriș, Mutnicul-Mare, Rugi și
Zăguzeni.

Nu s'a ținut examen în școala noastră din co-
muna Ternova din cauza neglijenței învățătorului
de acolo George Cimponeriu, la cari mai totdeauna
a fost dat.

4. Dotațiunea învățătorilor.

Dotațiunea învățătorilor dela școalele noastre
confesionale variază dela 150 fl. până la 400 fl.

Cei mai slab dotați sunt învățătorii din Ohabîța, Apadia și Ruginosul.

5. Edificiile școlare.

Despre edificii școlare pot comunica prea on. sinod protopresviteral că sînt corespunzătoare, și în stare bună în comunele: Ezeriș, Soceni, Tîrnova, Delinești, Maciova, Tincova, Căvâran, Prisaca, Ohaba-Mutnic, Zorlenți-Mici și Caransebeș; în stare de mijloc în comunele: Apadia, Rugi, Zăguzeni și Peștere; în stare de tot slabă în comunele: Brebul, Ohabîța, Valeadenii, Ruginosul și Valea-Boului.

Cu requisite de învățămînt și mobilier sînt provăzute mai bine școalele din Caransebeș, Prisaca, Soceni și Tincova.

În anul trecut s'a finit edificarea școlii noastre din Mutnicul-Mare, o școală cu carea ne putem mândri și carea poate servi de model pentru comunele din întreg protopresviteratul, laudă sirgintei poporului și conducătorilor lui.

6. Grădinele școlare de pomărit.

Grădini școlare de pomărit sînt numai în 7 comune ale protopresviteratului, dar și acelea sînt mai mult neglese decît cultivate. În privința grădinilor de pomărit este încă mult de dorit.

7. Cărțile școlare de învățămînt.

Cu privire la cărțile școlare de învățămînt am se amintesc că în școale preste tot se folosesc ca manuale: Istoria biblică ilustrată, ediția Sibiu; Catechismul, parte de Silvestru Andreeviu Morariu, parte de Moise Toma, parte catechismul cel mic ediția Sibiu; ABCdare în cele mai multe școli se folosesc cele edate de Vasile Petri; Legendarele parte de Ioan Popescu, parte de Vasile Petri; Gramatica limbii române în toate școalele după manualul lui Vasile Măndreanu și în Valeadenii după Manliu; Istoria patriei de Dr. N. Pop și Geografia comitatului Căraș-Severin de Szörényi, propuse după metoda conferințelor învățătoresci; Istoria naturală, parte de Ilasieviu, parte de Dr. Danil P. Barcian și în o școală de Andreeșcu; Socoata după Ioan Popescu și Darius; Fisica după instrucțiunea conferințelor învățătoresci; ABCdarius magiar, parte după Putnok, parte după Gönczy.

8. Visitarea școalelor.

În conformitate cu ordinăciunea Ven. Consistoriu diecesan din 18/30. Noemvrie 1882. Nr. 676. Șc. am vizitat școalele tractuali în timp de eamnă și am controlat învățămîntul în 18 școale luând protocol de vizitare și controlă în fiecare școală, dupăcum s'a relaționat și Ven. Consistoriu diecesan subșternându-se protocoalele de vizitare. Nu s'au putut vizita 3 școale din cauza comunicațiunii grele și anevoioase. Preste tot luat, am fost mulțămînt cu sporiul învățămîntului, cu disciplina școlară și curățenia edificilor școlare.

9. Inscrierile la fondul regnicolar de pensiuine a învățătorilor.

La fondul de pensiuine regnicolaru au fost inscriși cu finea anului 1889. șapte învățători și 1 învățătoare.

Sînt inscriși cu finea anului 1889. patru spre zece învățători cu taxe anuali parte cu 5 fl. parte cu 6 fl. v. a. Învățătorii inscriși au plătit până la finea anului 1889. taxe de inscriere și ordinari 622 fl. 72 cr. și sînt în restanțe cu 407 fl. 46 cr.

Comunele au plătit la acest fond cu finea anului 1889. 2,626 fl. 14 cr. afară de cametele de întîrziere, și sînt în restanțe cu 931 fl. 86 cr. Nu se scie cât au plătit și cu cât sînt în restanță comunele Soceni și Tîrnova.

Partea III. epitropească.

1. Averile bisericesci.

Averile bisericilor din cele 52 comune matre cu filiile lor constau cu finea anului 1889.:

a) din edificii bisericesci, cari representă un capital de 283,574 fl.

b) din casele parohiale pentru folosința preoților în valoare de 5,515 fl.

c) din casele date spre închiriere în valoare de 4000 fl.

d) din pămînte ca fundațiuni bisericesci în complex de 79 jugere 326°, ce representă un capital de 4,104 fl. 50 cr.

e) din alte realități în valoare de 1,729 fl.

f) din mobilier și requisite bisericesci, cari asemenea representă un capital de 81,246 fl. 17 cr.

g) în fine din capitalele fundațiilor bisericesci în bani gata și hărții de valoare în suma de 106,088 fl. 33 cr.

Pe cînd averile bisericesci se arată astfel, pe atunc datoriile lor pasive fac cu finea anului 1889. 3,345 fl. 78 cr.

Edificii bisericilor sînt în stare bună în 45 comune; în stare de mijloc în 8 comune, în stare de tot slabă în 4 comune.

Repartițiuni mai costisitoare s'au făcut în comuna Bucosnița și Ohabîța.

La locul acesta imi iau voe a comunica și aceea, că cu puține escepțiuni morminții comunelor sînt negleși și în unele locuri aproape părăsiți.

2. Averile școalelor.

Averile școalelor cu finea anului 1889. constau:

a) din edificii școlare, cari representă un capital de 40,370 fl.

b) din pămînt ca fundațiune școlară în valoare de 58 fl.

c) din pămînt pentru dotăciunea învățătorilor, ce representă un capital de 3,819 fl. 01 cr.

d) din mobilier și requisitele școlare în valoare de 3,262 fl. 05 cr.

e) în fine din capitalele fundațiilor școlare în sumă de 12,144 fl. 43 cr.

Detoriile pasive ale școalelor fac 359 fl. 55 cr. Se amintesc la locul acesta, că și scaunul protopresviteral dispune de o avere cu finea anului 1889. în bani gata, hârtii de valoare și restanțe active în suma de 1,119 fl. 55 cr. Conspectul averilor bisericescii se alătură sub D.

Partea IV.

1. Cancelarea protopresviterală.

Amesurat inventariului alăturat la acest raport sub E. în cancelarea protopresviterală cu finea anului 1889. s'au aflat o masă de scris acoperită cu postav verde, un călămăriu de porcelan cu atinențele lui, 4 scaune, o canapea, 3 sigile, 1 lineal, enchiridionul de Andreiu Br. de Șaguna, dreptul matrimonial al bisericii gr. or. de Dr. Iosif Zhiszman, portretul lui Emanuil Gozdu, un protocol de exhibite și unul pentru indice; o evanghelie, o pravilă și un molitvelnic. Ceste trei obiecte din urmă sunt proprietatea bisericii catedrale.

2. Agendele oficiului protopresviteral.

În decursul anului 1889. au intrat la oficiul protopresviteral 892 piese înregistrate sub 389. numerii. Din numerii înregistrați 382 s'au desărcinat prin protopresviter, 3 de scaunul protopresviteral. Cu 31. Decembrie 1889. au ramas restante la protopresviterat 7, la scaun 2.

Scaunul protopresviteral a ținut 4 ședințe, comitetul protopresviteral 2 ședințe.

Conspectul agendelor oficiale se alătură sub F. *Caransebeș*, în 25. Martie 1890.

Andreu Ghidiu,
protopresviter.

Foeni, în 8/20. Octombrie 1890.

În 5/17. Octombrie comuna noastră bisericască din Foeni a avut o zi de jale. În ziua aceasta a primit spre păstrare rămășițele pământești ale defunctului de pie memorie *Mihail de Mocsonyi*. Conform anunțului funebral publicat în Nrul trecut al „Foaiiei diecesane“, decedatul a fost transportat dela Budapesta unde a reposat, la Foeni spre depunere la odichnă eternă în cripta familiară. Sosind aicea cortegiul funebral la o oră după amiază în sunetul clopotelor dela ambele biserici, românească și sârbească, a fost postat în sânta biserică română pe un catafalca îmbrăcat în negru și pompos împodobit cu făclii și o mulțime de cununii alese: dela duiosii fii ai decedatului, Ilustrățiile lor *Dr. Alesandru* și *Dr. Eugeniu Mocsonyi de Foeni*, dela toți ceilalți membri ai Ilustrei familii, dela neobositul și veteranul amic al familiei, Magnificența Sa Domnul Vicențiu Babeș și familia, precum și dela alți amici și stimători ai defunctului. Asemenea a fost îmbrăcată în negru sânta biserică până la altariu, precum și ușa principală de intrare, anunțând prin aspectul ei trecătorilor profunda condolență a credincioșilor ei după preaiubitul și veneratul lor mecenat adormit. Ceremoniile înmormântării s'au efeptuit mâine în 6/18 l. e. la 10 oare înainte de

amează, premergând acestora celebrarea sântei liturgii prin Părintele Administrator ppviteral, Aureliu Drăgan, asistat de preotul local Nicolau Popa și de preotul sârbesc din loc, în prezența Ilustrățiilor lor, mult întristaților fii, cari cu profundă consternațiune au petrecut pe părintele lor iubit până la locul de odichnă, a mai multor membrii din Ilustra Familie, a nedespărțitului amic din tinerețe, Magnificența V. Babeș și a unui public numeros, încât biserica cea spațioasă a fost prea mică de a cuprinde poporul, care s'a adunat să aducă tributul din urmă scumpului lor decedat. Mai mulți preoți din vecinătate nu s'au putut avisa pentru scurțimea timpului hotărât pentru înmormântare, a fost însă imposantă, înălțătoare de inimă înfătoșarea poporului din loc, care cu mic și mare, adânc mișcați a petrecut rămășițele pământești ale reposatului până la biserica bătrână, unde se află cripta familiară; s'a putut ceti pe fețele fie-cărui seriozitatea și profunda condolență, prin care s'au nisuit a alina încâtva durerea întristaților fii după preaiubitul lor părinte. După înmormântare s'a împărțit la biserică, la școală și școlari, precum și întră sêracii comunei peste 200 fl. v. a.

Feriecitul adormit a fost de categoria acelor spirite mari, acelor bărbați providențiali, cari trăiesc pentru viitorul mai îndepărtat și în viață își impun datorința ca să asigureze prosperarea națiunii și a bisericii lor. Calitățile lui nobile sunt cu mult mai cunoscute națiunii încât să se poată după merit descrie în o schiță de înmormântare, cutez numai a zice, că reposatul în viață a fost părinte celor sêraci, ajutoriu celor lipsiți și mângâitoriu celor asupriți, toți cari în viața lui de 79. de ani s'au împărțit de binefaceriile lui cu pietate vor păstra suvenirul lui, pe care nici negura îndepărtării nici valurile timpului nu vor fi în stare a-l da uitării din inimile lor.

Pentru meritele lui ca tată crescătoriu cu drept cuvânt îi putem da omagiul cu cuvintele poetului:

„Ca un deștept părinte la fii dăduși cultură
Încât ei cu știința ca stele strălucesc,
Model fiind în fapte, în cumpêt și măsură,
Bărbați cari îi adoară poporul românesc“.

Odichnesce în pace suflete nobil, rugăciunea urmașilor cătră părintele ceresc îți va asigura binecuvântarea lui pentru faptele bune ce ți-ai câștigat în viață, eară poporul român în veci va păstra amintirea Ta.

Fie-î țărîna ușoară.

Un asistente.

I g i e n ă .

Despre Phthisie (Ofică).

Nimica nu se perde mai lesne decât sănătatea și cu toate astea ea este avuția cea mai rău păstrată.

Una din boalele cele mai mari, care bântue omenirea într'un mod îngrozitoriu, este phthisia*) statisticele medicale probează, că mai mult de a treia parte din omenime moare de phthisie; phthisia

*) Phthisia vine dela vorba elenă phthisis, phthinomai, adecă *mă usuc, mă topesc, mă sfêrșesc*.

se mai numește și *tuberculosă*, seau în termin popular este cunoscută sub numele de *oftică*.

Ofțica, considerată mult timp că nu se poate vindeca, s'a constatat că ea astăzi se poate vindeca. Remediu său specific constă în a întrebuița medicamentele reconstituante cu proprietăți folositoare și cu regulele igienice.

Această boală constă în producțiunea și dezvoltarea unor granulațiuni (micri corpuri streine, de o natură specială) în țesutura plămânilor numite tubercule, și care trec în mod succesiv prin trei perioade deosebite, corespunzând la trei grade diferite. Astfelu dela starea de micri croupicule de mărimea unui grăunț de meiu, repede ajunge la mărimea unei migdale, trece la acea de molecule și formează gradul al doilea, ce nu întârzie și ajunge la perioada de supurație (prefacere în puroiu), constituind gradul al treilea al ofțicei.

Persoanele care sânt atinse de ofțică prezintă următoarele simptome: pieptul îngust și lung, umeri aruncați înainte, pielea subțire, fața galbenă de tot, buzele palide și obrazi roșii aprinși. Afară de acestea bolnavul se simte slab și obosit, fără putere, pierde pofta de mâncare, inima începe a bate mai iute, nădușesece lesne și mai cu osebire noaptea.

La femei menstruațiunea devine neregulată și în periodul al treilea chiar numai vine deloc; digestia (mistuirea) este slabă, cu toate că hrana este îndestulătoare și corpul rămâne tot slab.

La fete se obsearvă un temperament nervos și o iritațiune mare. La bărbați asemenea un temperament nervos și o atracțiune mai mare către sexul frumos.

Primul simptom al ofțicei este tusa. Tusa devine din ce în ce mai mare, flegma devine așa de lipicioasă încât bolnavul trebuie să tușeasca foarte mult ca să o poată da afară. După-ce trece cât-va timp se simte o slăbiciune mare a corpului, accese de friguri, lipsă de poftă de mâncare, în stomach se simte o greutate, o apăsare, o durere ca junghiu seau ca o arsură, seau ca o rană de piept, tuse deasă și scurtă, flegma cleioasă și amestecată câte odată cu vine subțiri de sânge.

Accesele de friguri vin după masă, căldură mare la mâni și la tălpile picioarelor, sete mare, neodichnă și insomnie (lipsă de somn).

Această boală pe cât este de deasă pe atât se ia dela un om la altul și aceasta se numește contagiositate (molipsire).

Contagiositatea ofțicei a fost de mulți susținută și combătută în diferite moduri și nici chiar astăzi nu sânt rezultate definitive. Cu toate acestea găsim casuri unde contagiositatea ofțicei este un fapt pozitiv; așa spre exemplu: o femeie care nu moștenise nici o urmă de ofțică dela părinții sei, se bucura de o sănătate perfectă până la etatea de 49. ani, când deveni ofțicioasă, îngrijind ziua și noaptea pe bărbatul seu care era ofțicios. Un alt exemplu: Un

bărbat bețiv, dar care nu avea în familia sa nici o urmă de ofțică, deveni ofțicios la etatea de 43. ani prin nevasta sa care era ofțicioasă. Altul: o tineră fată se bolnăvesce de ofțică din pension (fără ca să se tragă vr'o urmă de ofțică din familie), vine acasă în familie și transmite (dă) mamei sale ofțica, care nu o părăsea deloc dela începutul boalei, precând tatăl fetei, care prin feliul ocupațiunei era mai totdeauna afară din casă, rămase sănătos.

Pe de altă parte vedem cazuri, unde contactul cu cei ofțicioși a fost de aproape și cu toate acestea cei sănătoși nu s'au molipsit. Cu toate că nu voim să zicem că ofțica singură nu poate molipsi, mai cu osebire se admite ca contagioasă *suloarca* și *aerul expirat de ofțicioși*. Infecțiunea se întâmplă astfelu: că, bolnavul tușind în fața persoanelor care-l caută, acele părțicele mici, care se află în aerul stricat tușit de bolnav, pot trece prin gura sănătosului chiar direct în plămâni și-l atacă.

Ofțica se poate transmite și prin raporturi sexuale (împreunări).

Eată ce zice Dr. Fernet într'o lucrare a sa: „Tuberculoza genitală poate fi rezultatul contagiunii directe în timpul raporturilor sexuale. Raporturile sexuale între soți, din care unul este atins de tuberculosă, trebuie să se considere ca periculoase, și chiar trebuie interzise“.

Ofțica se mai poate transmite prin mâncarea carnei și a laptelui dela animalele atinse de aceasta*)

Întru cât privește transmiterea tuberculoasei (ofțicei) prin laptele crud este bine stabilit că: oi, viței, epuri de casă etc., nutriți cu lapte dela vaci tuberculoase, au devenit tuberculoși.

Voiu da aci un caz citat de Dl medic veterinar Al. Locusteanu în disertațiunea D Sele la primul congres medical român ținut la Bucuresci în Octomvrie 1884. și cată ce zice D-Sa: „Un băiat de 5. ani, de o constituție forte, din părinți sănătoși, a căror familie atât din partea tatălui cât și a mamei, n'a prezentat nici o boală ereditară (moștenită), se îmbolnăvi și muri de tuberculosă. Din cercetările făcute, se constată, că ceva mai înainte se ucisese la părintii acestui copil, o vacă atinsă de tuberculosă, bună de lapte și dela care băiatul bea lapte imediat după mulsoare.“**)

Vězându-se dar că tuberculoza se poate transmite dela animale la oameni prin carne și lapte; Congresul internațional veterinaru din Bruxelles, în ședința dela 16. Septemvrie 1883. a luat următoarele rezoluțiuni: „*Tuberculoza fiind recunoscută prin experiințe ca maladie transmisibilă (ce trece) prin căile digestive, congresul declară, că trebuie să se oprească dela consumațiunea omului, cărnurile provenite dela animale tuberculoase, ori-care ar fi gradul tuberculozei. Laptele dela animalele tuber-*

*) Congresul Medical ținut la Paris în anul 1888.

***) Vezi „Darea de seamă a Congresului de Medici din 1884. pag. 259. (Bucuresci).

„culose nu poate fi întrebuițat nici pentru consumațiunea omului, nici pentru cea a animalelor, vinderea sa trebuie oprită cu totul“.

Ereditatea (moștenirea). Moștenirea tuberculoasă (officei) este un fapt constat și văzut în toate zilele; așadar aci vom cita câte-va cazuri de ereditate a officei. În Academia de medicină din Paris Drul Leudet face o comunicare foarte interesantă asupra tuberculoasei în familie, făcând următoarele concluziuni:

1. Familiile se împart în familii în care numai o persoană a fost atinsă de tuberculoasă, și familii în care au fost atinși mai mulți.

2. Ereditatea officei există în mai mult de jumătatea cazurilor.

3. Transmiterea ereditară este mai mare din partea mamei decât a tatălui.

4. Tuberculoasa ereditară se manifestă (apare) mai de timpuriu decât tuberculoasa câștigată.

Drul American Hermann Brehmer zice că „Membrii unei familii nu sînt toți de o potrivă de viguroși și nu resistă toți cauzelor officei. Cel din urmă născut într'o familie numeroasă, deacă părinții sînt sănătoși și aparțin unei familii puțin numeroase este mai mult predispus la tuberculoasă ca ceilalți copii. La copii născuți din părinți oficioși, ofica se declară în primii trei ani, mai târziu la cei născuți din părinți sănătoși. Părinții care moștenesc ofica, dau naștere la mai puținii copii“.

Ereditatea nu provine direct din ofică, deacă părinții nu trebuie să fie tuberculoși ca copiii lor să devină tuberculoși; când părintele suferă de o boală constituțională, ca de exemplu: sifilis, diabet (eșirea udului cu mult sahar), seau de alte boale cronice (vechi) care l'au slăbit mult, seau când tatăl s'au căsătorit fiind prea bătrîn, copiii născuți din asemenea oameni au dispozițiune de a moșteni ofica și prin mici cauze devin oficioși. Este dar foarte lămurit, că nu ofica propriu zisă este ereditară din neam în neam, ci numai o predispozițiune (aplecare) produsă din diferite cauze ale părinților.

Causele. Causele care produc tuberculoasa sînt multe și diferite după natura boalei; așa dar aci vom menționa cele mai principale.

Tuberculoasa fiind o boală foarte întinsă, multe cauze diferite o produc; d'acea găsim tuberculoasa în toate climatele, la fiecare vîrstă și la fiecare ocupațiune, la țeară ca și în orașe, dar la orașe mai des ca la țeară, mai mult la clasa seracă și reu alimentată decât la cea bogată, mai mult în o climă mai rece și variabilă decât în cea călduroasă. În general această boală este foarte întinsă, căsnesce adesea mulți ani pe bolnav și-l răpescie iute dintr'ei vii.

Așa dar trebuie să studiem bine causele ce produc tuberculoasa, ca să știm cum trebuie să ne păzim de ea. După cum am arătat mai sus ea se transmite prin contagiune și prin ereditate, așa dar

aci vom arăta numai causele care o produce fără a fi expusă o persoană la contagiositate și ereditate.

Tuberculoasa mai devine din șederea în aer rece și umed sau în locuri unde aerul nu se schimbă cu înlesnire, nemiscarea corpului, deacă dintr'o vieată trîndavă, masturbațiunea (malahie, onanie) și abuzurile sexuale. Nutrirea insuficientă (neindestulitoare) a organismului, lipsa de lumină, unele ori ocupațiunile preste măsură, deacă consumațiunea prea mare de puteri în comparație cu ceea-ce se restituie prin nutremente (hrană) și odihnă, o receală subită a corpului înferbîntat printr'o beătură de apă rece, are următoarea coincidență cu ivirea tuberculoasei: o beătură de apă rece când corpul este înferbîntat seau o receală subită, nu produce tuberculoasa, ci produce o inflamație a organelor respiratoare seau a altor organe, și deacă aceasta se neglijează, mai cu seamă dacă individul este slab și expus la tuberculoasă din naștere, această singură răceală îl poate face să devină oficos. Femeile sînt în general mai expuse la tuberculoasă decât bărbații, și aceasta provine din cauza că femeile poartă corsete strinse foarte mult.

Tuberculoasa poate deveni în urma unei pneumonii (inflamație de plămîni), și aceasta se esplică astfel: când ofica constă numai într'o pneumonie, atunci avem ofică seau pneumonie cronică, care nu este complicată cu tuberculoasa, ea are un mers înecet, bolnavul poate îmbătrîni cu această ofică, seau chiar se și vindecă unele ori. Așa dar știind că în urma pneumoniei poate deveni tuberculoasa, trebuie ca îndată ce boala s'a ivit se o căutăm cu cea mai mare seriozitate ca să nu treacă în ofică.

Inflamația canalului udului (Blenoragia), o boală destul de deasă, deacă se neglijează, poate deveni cronică și secretînd puroiu, acesta (puroiul) vine în sânge și produce tuberculoasa.

Tuberculoasa se mai ivesce din cauza scrofuloasei (scrofuri), căci există o relațiune intimă între aceste două boale.

Tuberculoasa se mai ivesce în urma unui typhus (lungoare) și exantheme acute (vîrsat, pojar și scarlatină), asemenea și după coquelusă (tuse măgărească). Este un reu obicei de a neglija o tuse măgărească și a o lăsa să treacă de sine, căci nu este lucru rar a vedea, că copii din tuse măgărească se dee în ofică și se moară mai curînd seau mai târziu.

Asemenea se mai ivesce tuberculoasa după supresiunea de secretațiuni obișnuite fie psihologice sau patologice, cum de exemplu, dacă o femeie în timpul de a avea menstruațiunea (periodul, luna), face vr'o greșală încât acesta se opresce; cum o baie rece la picioare sau o altă receală, ea se expune de a deveni oficoasă.

Ca cauză pentru propagarea tuberculoasei este lipsa de aer și lumină. Locuințele în general mai cu samă pentru clasa seracă nu sînt bune, lipsa de aer curat, lipsă de apă bună și de lumină, mai cu seamă îndesuiala cea mare, unde se ved căte 5 și

6 persoane într'o mică cameră, și afară de asta trebuie se muncească toată ziua foarte mult pentru a-și câștiga pâinea, ne având o hrană indestulitoare. Asemenea și clima cea nesănătoasă, umedă și vânturoasă are mare influență asupra desvătărei tuberculoșei.

Una din cauzele cele principale pentru propagarea tuberculoșei este *fumatul tutunului*, care pentru mulți a ajuns o necesitate și care este considerat ca foarte vătămătoriu pentru sănătate.

O durere de dinți, o scursoare de urechi și cea mai mică inflamație puroioasă fiind neglijată sau reu tratată produce oftică.

Profesorul Voltolini, care a avut cel dintâlu idea de a examina mai mulți bolnavi în ureche, a observat, că bacilul tuberculoșei există în ureche. Căci nu este rar de a întâlni persoane care par a fi cu totul sănătoase, deși tușesc de multă vreme și sînt atinse de otorrhee (scurgere de puroiu din ureche).

(Va urma.)

Lista de contribuire

pentru alumneul gr. or. român din Timișoara în timpul dela 27. August până la 15. Octomvrie 1890.

I. Taxe dela membrii fundatori:

Comuna bisericească gr. or. rom. din Ianova 94 fl. 60 cr., Comuna bis. gr. or. rom. din Seciani 71 fl. 10 cr., Comuna bis. gr. or. din Giroda 67 fl. 92 cr., Vincentiu Pop, avocat în Jebel 25 fl., Nicolae Rancu, proprietariu în Murani 5 fl.

II. Taxe dela membrii ordinari:

Zacharia Dina din Partoș 3 fl., Danila Cereguțiu din Lighed 3 fl., Giga Murariu din Lighed 3 fl., Moise Doboșan din Mehala 3 fl., Ioan Balta din Beregsu 3 fl., Iovan Rotariu din Mehala 3 fl., Dimitrie Bozgan din Timișoara 3 fl., Iosim Jichitia din Topolovețul-Mare 3 fl., Nicolae Drăgan din Sân-Mihaiul-Român 3 fl., Paul Ivi din Chișoda 5 fl., Nicolae Martinescu din Topolovețul-Mare 3 fl., Petru Drăgan din Sân-Mihaiul-Român 3 fl., Ion Petcu din Lighed 3 fl., Iuliu Hațeg din Belințiu 3 fl., George Lazar din Vinga 3 fl., Petru Țigle din Timișoara 1 fl., Christina Maniu din Fabric 3 fl., Costa Maniu din Fabric 3 fl., Dimitrie Gerda din Chisetu 3 fl.

Ioan Bandu,
cassariul alumneului.

Varietăți.

Congregația Comitatului Căraș-Severin este convocată pe 17/29 Octomvrie.

Statua Vasile Alexandri. „România“ serie: Primăria din Iași, în ședința din 25. Septemvrie, a numit 2. comisiuni pentru stringerea fondului de a se ridica statua de bronz a lui Vasile Alexandri. Aceste comisiuni sînt 1. doamnele princesa Aglae Moruzi, Casandra Doniciu Ortensia Racoviță, Smaranda Branzie, Maria Irimescu, Aglae Rășcan, 2. Domni V. Pogor, primariu, metropolitul

Moldovei, prințul Gr. Sturdza, Gr. Cogălniceanu, N. Culiانو rect. univer., Dr. Rosetti, locot.-colon. Langa. Comitetele se vor întruni pentru a decide modul de lucru și forma comitetului.

D. Teodor Burada în Budapesta. „Gazetei Tr.“ i-serie următoarele din Budapesta: Escelentul violonist român, dl Teodor Burada, a dat un concert foarte reușit în Budapesta, Joi 16. Oct. cu concursul binevoitoriu al D-rei Alma de Dunca Schiau și a D-lui G. Pop. Bogata și variata programă a D-lui Burada a fost compusă din cap d'operile lui Wienawsky, Kanski, Artôt, Ghys și din compozițiunii proprii naționale, toate esecutate cu cunoscuta-î artă și cu mare succes. D-ra Alma de Dunca Schiau a cântat o *Etudă de Chopin* și Valsul de *Gilet „Soin du bal“* cu multă eleganță și cu adenc simțemnt musical. Un minunat buchet, ce i-a predat consulul general al României și altul tot atât de frumos din partea junimei române din Budapesta au dovedit desevșita plăcere a publicului d'a auzi pe tinera pianistă. Dl G. Pop, cu frumoasa-î voce a cântat cu gust doue arii de Mendelson și Schubert. Cu toate că aristocrația lipsesce din capitală, la acest concert au asistat afară de întreg publicul român, mai tot corpul diplomației din capitală și toate somitățile cari se aflau în oraș. Dl Burada poate fi mulțămit cu succesul dobândit.

Revisuirea lezei pensiunilor invătătoresci. În sesiunea de toamnă a dietei unguresci ministrul de instrucțiune va presenta un proiect de lege, privitoriu la cestiunea pensiunilor invătătoresci. Timpul de 40. ani de serviciu se susține după care pensiunea e de 300—600 fl. invătătorii, cari după leafa lor n'ar putea conta la o pensiune de 600 fl., ar putea sê-și asigure după noua lege această pensiune printr'o mică contribuție anuală. Contribuția regulată de pensie se zice, că va fi în viitoriu de 2 fl. v. a.

Iluminație electrică în Caransebeș. Începënd dela 1. Noemvrie st. nou, orașul Caransebeș va fi iluminat cu lumină electrică, carea la probele făcute în decursul septemănei espirate s'a dovedit foarte bună.

Mulțămită publică. Subserisul me simt plăcut in demnat a esprima pe aceasta cale călduroasa mea mulțămită următorilor p. t. domni, cari pētrunși de simțul de ajutorarea celor lipsiți și sprijinirea studenților sēraci, a sprijinit prin oferte benevole pe fostul studinte de clasa III. reală Aureliu Puiu din Bocșa-Montană, de presinte pedagog de cursul I. în Caransebeș, pentru care am purtat o listă de subscripțiune și anume domnilor: Ioan Budinția adv. în Bocșa-Montană cu 5 fl., Demetriu Blajovan pretore cu 1 fl., Ales. Costean, jude com. cu 1 fl., Ioan Batory, jude com. cu 1 fl., Ioan Pepa, preot cu 1 fl., Constantin Murariu jude com. cu 1 fl., Iosif Furlugean notariu, Petru Milotinovicu, notariu, Nicolae Dobrescu, notariu, Gruia Șest, notariu, N. Benjamin, notariu, Petru Popovicu, notariu, Simeon Pincu, notariu, Mozer, notariu, Schweininger Ferencz, jude comunal, toți cu câte 1 fl. și Franz Schicht, jude cu 50 cr. — Bocșa-Montană în 8/20. Octomvrie 1890. Ioan Marcu, invătătoriu rom. gr. or.

Mulțămită publică. Locuitoarele din comuna subsemnată, *Iuliana*, soția judeului al H. comunal Nicolae Iacob, precum și *Ioana*, soția lui Gavrilă Ionescu, conduse fiind de adevărat simț de pietate, au binevoit acum a doua oară a doua pe seama sănții noastre bisericii un rând de „ornaminte bisericesci“ în memoria repositurilor lor părinți și rudeni, pentru a căror odihnă se va ținea părăstas în ziua de sânta Parascheva, adecă în 14. Octomvrie a. c. Aceste ornamente în prețiu de 33 fl. v. a. făcute după ritul nostru și lucrute cu gust estetic, au fost sântite prin subscrisul în duminica de 7. Octomvrie a. c. în prezența numeroșilor credincioși. Drept aceea subscrisul me ved plăcut îndemnat a exprima numitelor donatoare și pe această cale mulțămita publică, dörind ca aceasta faptă întru adevăr creștinească, se afle mai mulți imitatori. Voiteg, în 10. Octomvrie 1890. *Siefan Teranu*, preot gr. or.

O moștenire aflată în pieptariu. Îpilele trecute a murit în Cannes un individ, pe care toată lumea îl ținea de om sêrac. Cetindu-i-se testamentul s'a aflat, că și-a lăsat pieptarul drept moștenire unuî nepot de frate, care era la școală la Paris. Moștenirea a și fost trimisă studentului. Acesta când primi pieptarul de necaz, că unchiul a lăsat o moștenire așa de bagatelă, începă să sfêrtice pieptarul. Dar mirarea lui fu nespus de mare, când vëză căzënd din căptușala pieptariului o hârtie făcută folomoc și ridicându-o află în ea 600.000 fr. în hârtie.

Compățimire practică. În New-York murî de curënd tatăl unei familii bine crescute. Într'o soțietate venind vorba despre nenorocirea familiei, toți compățimiau vëduva și pe orfanii, cari au ramas în miseria cea mai mare și toți promiteau, că vor ajuta bucuros. Un englez, care stetea deoparte, și care nu cunoscea deloc familia, părea, că n'a luat în seamă toată conversația, scotënd însă portofelul, luă din el o bancnotă, o puse pe o farfuriă, care o dede vecinului, zicëndu-i: fi bun, poartă-o împrejur, *eu compățimesc familia sêracă cu o sută de dolari, cu cât o compățimiți d-coastră.*

Convocare.

Aduarea generală a soțietății române de cântări și de musică din Caransebeș se va ținea Duminică în 21. Octombre (2. Noemvre) 1890, după amëdi la 3 ore în localitatea casinei rômâne din loc, la care sânt poțitiți a participa toți membrii soțietății.

Agendele adunării generale sânt:

1. Raportul general al comitetului despre activitatea soțietății în decursul anului 1889/90.
2. Raportul comisiunei esmise pentru revidarea socoților pro 1889/90.
3. Raportul despre starea arhivei soțietății pro 1889/90.
4. Preliminariul pro 1890/91.
5. Alegerea comitetului pro 1890/91.
6. Alegerea comisiunei pentru autenticarea protoco-lului.
7. Alegerea comisiunei pentru revidarea socoților pro 1890/91.
8. Propunerii eventuale.

Caransebeș, din ședința comitetului, ținută în 12/24. Octomvrie 1890.

Traian Barzu,
președinte.

Otto Popovicu,
notariu.

Bibliografie.

Căliindariul Românului pe anul comun 1891. Anul al treilea. Prețul 30 cr., pentru România 80 de bani. Caransebeș, tipografia diecesană. — *Cuprinsul*: Date căliindarice. — Genealogia casei domnitoare. — Despre postă și telegraf. — Scala timbrelor. — Șematismul diecesii Caransebeșului. — *Partea litereră*: Popa Tanda. — Un mormânt. — Folosul istoriei naționale la poporul român. — Coliba țeranului. — *Poesii*: Sentinela Română. — Sêrile din Mircesei. — *Partea economică*: Din pomărit. — *Glume*. — Consemnarea țergurilor din patrie și din România. — *Anunțuri*.

Poesii germâne. Traduse liber de *Const. Morariu* cooperator la biserica s. Paraschiva din Cernăuți. Prețul 1 fl. Opul se vinde în folosul „*Fondului școlii de fetițe*“ din Bucovina, și este dedicat Carmen Sylvei. Cuprinde pe 118. de pagini următoarele poesii de cei mai renumiți poeți germâni: Demnitatea femeilor. — Mângăiere. — Speranța. — Clopoțelul fericii. — Chizeșia. — Ah, unde-i ea? — Mănușa. — Graiul părintese. — Idealurile. — Rusaliile popoarelor. — La amicii. — Sânt Român. — Surisul din urmă. — Poesii de Heine. — Iubit-am. — Table votive. — Epigrame. — *Poesii de W. de Goethe*. Misteriile. — Epistoale: Epistoala întâi. — Epistoala a doaua. — Lottiței. — Divinul. — Suprinderea. — Alexis și Dora. — Poesia. — Amor și Psiche. — Avere. — Propunere bună. — Regulă pentru vieată. — Regulă pentru principii. — Conditio. — Tot atâta. — Anii. — Cursul lumii. — Soțietate. — Paralisie. — Exemplu. — Memento. — Bêtrănețele. — Râu și râu. — De vëndzare. — Epigrame. —

Opul se recomandă de sine.

Au apărut: **Istoria Naturală** în școalele populare. Indigetări metodice de Dr. Daniil P. Barieanu, profesor seminarial. (Lucrarea e publicată și în a VI-a programă a seminarului teologic-pedagogic Andreian din Sibiu). S. M. 75. pag. Prețul 40 cr. v. a. *Cuprinsul*: Scopul învățământului în școala poporală în general. — Interesul pedagogic și influința lui asupra desvoltării caracterului. — Rolul Istoriei naturale în învățământul educativ prin participarea ei la cultivarea diferitelor specii ale interesului pedagogiei. — Principii pentru alegerea materialului de predat din istoria naturală. — Modalitatea de procedere la predarea materialului ales. — Aplicarea treptelor formate la predare.

Recomendăm această broșură învățătorilor noștri, ei o pot folosi cu mult succes în legătură cu Instrucțiunea din Istoria naturală dată de Consistoriul nostru.

(Se poate procura dela autor).

Nr. 2630. ex. 1890.

Concurs.

Pe basa ș-lui 7. din regulamentul pentru procedura la alegerea de protopresviter, Consistoriul diecesei gr. or. române a Caransebeșului aprobând concursul compus în ședința comitetului protopresviteral, ținută în 12. Septemvrie a. c. pentru postul de protopresviter gr. or. român în tractul **Mehadiei**, îl publică în următoarele:

Competenții la acest post au să dovedească, cumcă poșed cualificațiunea prescrisă în conclusul de sub Nrul prot. 111. al Măritului Congres național bisericesc din anul 1888.

Emolumentele împreunate cu acest post sânt:

I. Dotățiunea împreunată cu parochia protopresviterală din opidul Mehadia, de care acum se țin și filiile Pecenișca și Băile-Erculane, care dotațiune consistă din

- a) sesiunea parochială folosită până acuma de protopresviteri, constătătoare din 48 jugere,
 b) quartir liber și grădină,
 c) din stola usitată,
 d) din salariul parochial de 200 fl. v. a.
 e) din interesele după capitalul solvit de soțietatea călei ferate, pentru espropierea unor parcele din sesiunea parochiei protopresviterale.

Aci se observează, că filiile Pecenișca și Băile-Erculane la olaltă vor forma eventual o parochie materă, independentă de parochia materă din Mehadia, având parochul lor propriu.

II. Birul protopresviteral dela preoți, conform punctului 32. din rescriptul declaratoriu iliric.

III. Taxele pentru ședulele de cununie după usul și în măsura de până acuma.

IV. Pausalul de călătorie, ce se va presta din partea Consistoriului diecesan în mărimea votată anual de Venerabilul Sinod eparchial, și care de presinte face 250 fl.

V. Pausal pentru spesele cancelăriei protopresviterale dela comunele din tract, în mărimea votată anual de Sinodul protopresviteral și aprobată de Consistoriul diecesan, și care de presinte face 74 fl. v. a.

Doritorii de a recurge la acest post își vor substerne petițiunile instruate cu documentele autentice despre calificățiunea și ocupățiunea lor de până acum în termen de 30 de zile socotite dela prima publicare a concursului în „Foaia diecesană“ la Consistoriul diecesan în Caransebeș.

Caransebeș, din ședința consistorială ținută în 27. Septemvrie 1890.

[60] 3—3

Consistoriul diecesan.

CONCURS.

Pentru ocuparea postului învățătoresc la școala confesională gr. or. română din **Bujorul**, protopresviteratul **Făgetului**, comitatul Caraș-Severin, se escrie concurs cu termen de 30 de zile dela prima publicare.

Emolumintele împreunate cu acest post sânt:

1. În bani gata 200 fl. v. a.
2. 15 Hl. de cururuz.
3. 8 Hl. de grâu.
4. 2 (doue) jugere de pământ.
5. Scripturistica 5 fl.
6. Conferințe 10 fl.
7. 16. metri de lemne în natură din cari are a se încălzi și școala.
8. Locuință liberă în edificiul școalei cu grădină și alte supraedificate.

Doritorii de a ocupa acest post au a-și substerne recursele, provăzute cu documentele prescise și adresate comitetului parochial din Bujorul, la oficiul protopresviteral gr. or. rom. al Făgetului până la termenul deschis.

Recursele intrate mai târziu nu se vor lua în considerare.

Cei cu clase și versați în arta muzicii vocale, spre conducerea corului deja instruat, vor fi preferiți.

Bujorul, în 16. Septembrie 1890.

[62] 2—3

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine *Sebastean Olariu* m. p. protopresviter tractual.

Noaua cassă de păstrare, asociațiune pe acții din Caransebeș

cu un capital nominal de

50.000 fl.

primesce elocări (depuneri) și dă după ele interese de

6%

dela ziua elocării până la ziua redicării.

[61] 3—3

Dirrecțiunea.

